

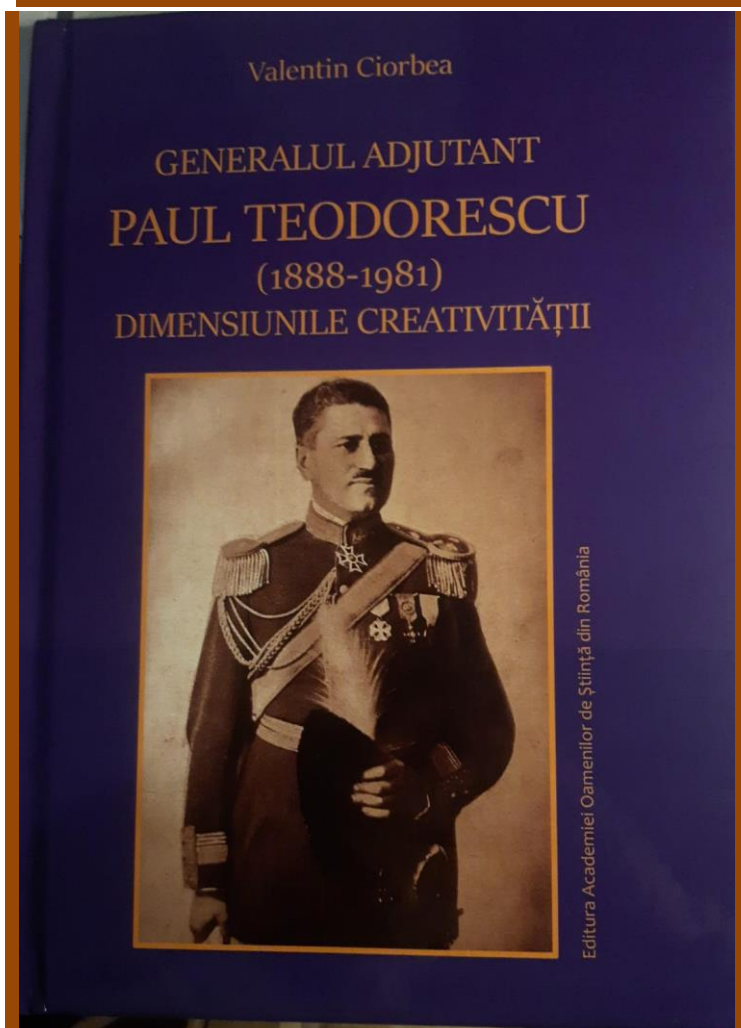
Cetatea Cavalerilor

Fondator: Col. r. Dr. Constantin MOȘINCAT
 Editor: Asociația Națională a Cavalerilor de Clio
 Editura Tipo MC, Oradea-2020

Cartea Mea e și a Ta! ISSN 2734-6889 - ISSN-L 2734 - 6889

Generalul adjutant Paul Teodorescu (1888-1981). Dimensiunile creativității/ Cuvânt înainte

Prof. univ. dr. Petre Otu

Elaborarea biografiei unei personalități cu o activitate publică de mare întindere reprezintă adesea o provocare majoră pentru istoricul care se încumetă la un astfel de demers. Aș spune că acest lucru este chiar mai dificil decât închegarea unei monografii pe un domeniu specific, fie el militar, politic, diplomatic, cultural, economic, social etc.

A pătrunde în intimitatea personajului cercetat și a-i evidenția profilul psihologic, țesătura de relații personale și profesionale, amicitțiile și inamicitățile, realizările și eșecurile etc, cu alte cuvinte a-i fixa rolul în epoca în care a trăit, presupune o investigație foarte amplă și de durată în arhive și biblioteci, consultarea unei bogate bibliografii, coroborarea unei unui impresionant volum de informații, unele de detalii la care se ajunge foarte greu.

Că este așa o dovedește cu asupra de măsură, volumul profesorului universitar Valentin Ciorbea, format la școala ieșeană la care rigoarea și spiritul critic primează, consacrat generalului Paul (Pavel) Teodorescu, o personalitate exponențială a elitei militare românești din veacul trecut.

Studierea vieții și activității generalului Teodorescu l-a preocupat intens pe profesorul

Ciorbea vreme de aproape două decenii. În acest răstimp a răscolit arhivele militare și civile, a studiat zeci monografii și lucrări dedicate epocilor antebelice și interbelice, urmărind să pătrundă atmosfera epocii, a făcut apel la numeroase lucrări memorialistice pentru a vedea cum a fost receptat generalul de către contemporani, a organizat manifestări științifice prin care a coagulat interesul multor istorici pentru subiectul în cauză, a elaborat studii, înserate în volume și reviste, în primul rând în revista „Misiunea” pe care a înființat-o, a organizat evenimente comemorative de cinstire a personalității generalului Teodorescu, a mers pe urmele acestuia la diferite locuri, în primul rând la Mănăstirea Dintr-un Lemn, lăcașul de cult unde a locuit generalul în ultima etapă a vieții, unde a și murit și este înmormântat.

Urmare a acestui efort prodigios, profesorul Ciorbea are marele merit de a fi impus, mai bine zis de a fi reimpus în istoriografie, cu precădere în cea militară și în opinia publică personalitatea generalului adjutant Pavel Teodorescu. Așadar, monografia publicată sub egida Academiei Oamenilor de

Științe, al cărui membru titular este, reprezintă o operă de sinteză, de maturitate, care încununează o activitate științifică remarcabilă.

Capitolele lucrării surprind tot atâtea fațete ale personalității și activității generalului Teodorescu. Firește, cadrul restrâns al acestui Cuvânt înainte, nu permite referiri asupra fiecărei secvențe. De altfel, cititorul are la dispoziție o pledoarie foarte largă, cvasiexhaustivă, a autorului. Asigur, că lectura va fi foarte instructivă și cât se poate de benefică. Voi face doar câteva sublinieri la unele aspecte care mi-au atras în mod deosebit atenția.

Paul Teodorescu rămâne, așa cum documentează pe larg autorul, în primul rând, un ofițer, unul dintre cei mai distinși ai armatei române. Grație pregătirii sale de specialitate, culturii generale întinse și calităților organizatorice, el a acces de timpuriu la funcții, care i-au permis să cunoască foarte bine stările de lucruri din armată. A fost pe rând comandant de pluton, de companie, de batalion, de regiment, de brigadă, de divizie, profesor în învățământul militar, cu precădere la Școala Superioară de Război, ofițer de stat major, adjutant (secretar) al unor lideri militari iluștri, cum ar fi generalii Mihail Aslan, comandant al Armatei a 3-a la începutul campaniei din anul 1916 și Constantin Iancovescu, ministrul de război (1917-1918).

Mi-au atras atenția însemnările lui Paul Teodorescu potrivit cărora Mihail Aslan, demis din funcție după grava înfrângere de la Turtucaia, a fost o victimă a unor decizii care nu-i aparțineau, el semnalând, fără succes, erorile planului de campanie și propunând măsuri care ar fi evitat dezastrul. Aprecierile sale sunt consonante cu cele ale generalului Gheorghe A. Dabija, fără ca ei să fi făcut schimb de opinii, și infirmă aserțiunile negative asupra conduitei lui Aslan în timpul acelor zile de mare încărcătură nervoasă.

Studiind dosarul personal, un document esențial pentru cariera oricărui ofițer, autorul redă largi extrase din notările de serviciu elaborate de diverși șefi. Chiar dacă asemenea documente au o anumită doză de formalism și pot conține opinii subiective, cvasiunanimitatea aprecierilor elogioase ilustrează convingător activitatea deosebită și calitățile de excepție ale lui Pavel Teodorescu.

El a urmat studii militare superioare strălucite în România și în Franța, unde s-a clasat întâiul, dar a ocupat, în final, locul secund, întrucât cutuma prevedea ca șeful de promoție să fie ofițer francez. A îndeplinit timp de patru ani (1 noiembrie 1932-31 noiembrie 1936) funcția de atașat militar în Franța, rapoartele sale vădind pregătire temeinică și spirit de observație dezvoltat. A cunoscut bine, prin urmare, doctrina militară franceză, rezultat al experienței

„Marelui Război”, pe care a promovat-o în armata română. Ulterior, asemenea altor teoreticieni militari, el a întrevăzut deficiențele ei, în primul rând cantonarea în „sindromul ultimului conflict” și a încercat să o adapteze la situația României.

Rămânând tot în domeniul militar, menționez și eforturile sale, prezentate în lucrare, de-a introduce în organismul militar românesc, reforme absolut necesare în condițiile în care scena internațională era dominată de accentuarea contradicțiilor dintre marile puteri ce evidențiau perspectiva certă a unui nou conflict de proporții.

Trebuie spus că Armata Română a înregistrat până la jumătatea deceniului al patrulea serioase rămăneri în urmă sub raportul pregătirii cadrelor, instruirii trupei, dotării cu material modern, amenajării defensive a teritoriului național etc. Vârf de lance al reformării și modernizării armatei, generalul Teodorescu, în funcțiile deținute de subsecretar de stat la Ministerul de Război, de ministru al Aerului și Marinei, a avut parte, precizează autorul cu deplin temei, de reticențe, împotriviri și aprecieri negative din partea unei părți a corpului ofițeresc, care însă nu l-au descurajat.

O realizare excepțională a lui Paul Teodorescu a fost construirea unui nou local al Școlii Superioare de Război, proiect inițiat în timpul directoratului său la cea mai înaltă instituție de învățământ militar și finalizat în 1939, când se împlinea jumătate de secol de la înființarea instituției.

Oștirea s-a bucurat de „discursuri publice de dragoste” din partea clasei politice, a unei părți a presei, dar realizările au fost prea puține și nesemnificative. Cursa contracronometru declanșată după această dată, conștientizată și de regele Carol al II-lea, nu a eliminat marile lipsuri acumulate. Întru-un context internațional complet nefavorabil din anii 1939-1940, dublat de conduita defetistă a conducerii politice și militare, în frunte cu monarhul, în fața ultimatelor și dictatelor din vara anului 1940, România Mare s-a prăbușit.

Odată cu acest eveniment tragic din istoria națională, destinul generalului Paul Teodorescu a cunoscut o modificare profundă, el demisionând din armată în condițiile părăsirii tronului de către

La mulți ani!

Cetatea Cavalerilor

Nr. 12(40)/Decembrie 2023

regele Carol al II-lea și accederii la putere a generalului Ion Antonescu, ce și-a asociat la guvernare, pentru o scurtă perioadă, Mișcarea Legionară. Având în vedere legăturile cu fostul monarh, generalul Antonescu oricum l-ar fi demis, deși acesta l-a avut în subordine și l-a notat elogios.

O secvență de mare interes a monografiei o reprezintă relația dintre regele Carol al II-lea și generalul Paul Teodorescu. A făcut parte acesta din urmă din camarila regală de pe urma căruia a beneficiat de o ascensiune spectaculoasă? A fost implicat în fapte de corupție? Iată o problemă la care o parte a istoriografiei române a dat un răspuns pozitiv.

Profesorul Ciorbea are o altă perspectivă și pe bază de documente demonstrează că în privința lui Paul Teodorescu lucrurile au stat diferit. Carol al II-lea, în calitate de principe moștenitor, l-a cunoscut pe căpitanul Teodorescu la Regimentul de vânători de munte, al cărui comandat era. Apoi viitorul monarh l-a adus pe Paul Teodorescu și pe alți ofițeri la Inspectoratul General al Aeronauticii în cadrul Ministerului de Război, în fruntea căruia a fost numit.

Paul Teodorescu în calitate de comandant al Regimentului de gardă, a sprijinit actul restaurației, prin care prințul (auto) dezmoștenit a preluat tronul României. Așadar, cei doi au avut o lungă relație de cooperare în cadrul căruia regele Carol a apreciat calitățile deosebite ale lui Paul Teodorescu. Din acest punct de vedere nu este nimic neobișnuit ca un monarh să-și selecteze colaboratorii pe care îi dorește, lucru valabil și pentru orice șef al unei instituții (structuri) mai mari sau mai mici.

Problema care s-a pus este aceea dacă folosind raporturile de cooperare cu monarhul, ele au fost deturnate spre folosul personal sau a unui grup apropiat, prin fapte de corupție, prin decizii contrare interesului public etc. Documentele puse în circulație în lucrare, respectiv cele din ancheta extinsă dispusă de Ion Antonescu asupra foștilor demnitari, arată că lui Paul Teodorescu nu i s-a putut imputa nereguli în gestionarea fondurilor publice, astfel că procesul în care a fost implicat nu s-a mai finalizat. Viziunea profesorului Ciorbea asupra acestei problematice are un grad de credibilitate ridicat, iar cercetări ulterioare vor putea tranșa definitiv disputa.

În spiritul onestității științifice, autorul nu omite și opiniile critice la adresa activității lui Paul Teodorescu, înserând, între altele, pe cele ale lui Gheorghe Magherescu în interviul fluviu luat de Larry Watts.

Este readusă în atenție și contribuția generalului Teodorescu ca membru corespondent al Academiei Române, ales la 27 mai 1938, cu 23 de voturi pentru și 3 contra, în locul generalului Scarlat Panaiteșcu, decedat în februarie 1938.

După cum „dosarul” extins al umilințelor la care a fost supus generalul Teodorescu de către regimul comunist în anii '50-'60 este ilustrativ pentru destinul unei întregi generații ale elitei românești, care, dincolo de erorile și minusurile sale, a acționat stăruitor pentru întregirea României și propășirea ei.

Generalul Teodorescu a fost un creștin-ortodox practicant care a contribuit, cu mijloacele care i-au stat la dispoziție, la construirea unor lăcașe de cult, în special a Mănăstirii Dintr-un Lemn, adăpostul său din ultima parte a vieții. Ea a devenit, grație tenacității profesorului Ciorbea, locul de perelinaj al tuturor celor care, în semn de prețuire, îi cinstesc memoria în diverse forme.

Lucrarea își sporește valoarea prin iconografia bogată, ce cuprinde imagini inedite din viața și activitatea generalului Teodorescu, din epoca în care a trăit, precum și din multele activități prin care el a fost omagiat de cei de astăzi-istorici, militari, fețe bisericești, notabilități, simpli cetățeni ș.a.

Recomand cu deosebită căldură valoroasa monografie consacrată celui care a fost generalul adjutant Paul Teodorescu și adresez felicitări profesorului Valentin Ciorbea pentru strădania constantă de a-l reprojeta în contem- poraneitate.

Preambul

Realizarea biografiei unei personalități este pentru istoric, fără îndoială, o provocare complexă. Odată asumat subiectul se schițează programul de cercetare sistematică pentru depistarea și adunarea bibliografiei, a izvoarelor, clasificarea și evaluarea lor, armonizarea informațiilor, punerea în mișcare a „fantaziei” (Sic), cum ne învață N. Iorga, pentru a realiza un discurs istoric, corect, atractiv și relevant.

De ce se apropie istoricul de o personalitate pentru a-i realiza profilul? Răspunsul ar necesita, desigur, explicațiile preliminare mai largi. Ne rezumăm la precizarea conștientizării că respectivul

personaj s-a ridicat prin faptele sale bune sau rele la nivelul interesului larg în societate. Că din experiența sa de viață se poate învăța ceva, că poate deveni pentru generațiile mai tinere model.

În ce ne privește l-am ales pe generalul Paul Teodorescu în împrejurări pe care le vom aminti mai jos. Până în vara lui 2010, când am avut prilejul să fac un pelerinaj la Mănăstirea Dintr-un Lemn, fascinat de numele Sfântului Icăș și statutul ei, aveam puține informații despre generalul Paul Teodorescu. Învătasem în facultate că a făcut parte din mai multe guverne în deceniul patru al secolului XX. În cursul Istoria marinei și a porturilor românești, pe care l-am predat la Academia Navală „Mircea cel Bătrân” și Universitatea „Ovidius” din Constanța, le-am vorbit studenților după 1989 despre realizările în dezvoltarea Marinei și porturilor românești sub ministeriatul său și că este înmormântat la Mănăstirea Dintr-un Lemn. Prima întrebare pe care mi-am pus-o a fost de ce?

Invitația de a vizita Eparhia Râmnicului făcută de Preasfințitul Emilian, fostul nostru student la Universitatea „Ovidius” din Constanța, înscăunat episcop-vicar la 29 octombrie 2009 a venit la momentul potrivit. Doream un pelerinaj în „Athosul” românesc. L-am rugat pe Preasfințitul Emilian, dacă se poate să fiu găzduit câteva zile la Mănăstirea Dintr-un Lemn. Totul s-a rezolvat după dorința mea. Am fost condus de Preasfințitul la Sfânta mănăstire și primit de Preacuvioasa Maica Stareță Emanuela Oprea cu atenție și o căldură aparte. Mi-a făcut onoarea de a-mi fi ghid pe traseul de vizitare a Sfintei Mănăstiri, unde duce ascultarea de stareță de 42 de ani. Atât la bisericuța din lemn cât și în Camera memorială din Palatul Brâncovenesc mi-a vorbit cu un har aparte despre generalul Paul Teodorescu. În dialogurile purtate în zilele următoare, pentru mine memorabile, tema Paul Teodorescu a revenit, Preacuvioasa Maica Stareță accentuând că sufletul Generalului tânjește după recunoaștere.

Cercetând documentele și mărturiile păstrate în Camera memorială am propus Maicei Starețe și Preasfințitului Emilian să începem să ne ocupăm de Paul Teodorescu. Mărturisesc că Maica Stareță a fost puțin cam sceptică la început. Eu, însă, am asigurat-o că împreună cu echipa de studenți și doctoranzi aflați în pregătire sub coordonarea noastră la Universitatea „Ovidius” vom reuși în demers dacă Înaltpreasfințitul Gherasim (1914-2014), Arhiepiscopul Râmnicului ne dă binecuvântare. Toate s-au împlinit. Știam de unde plecam, nu știam unde vom ajunge, deși oportunitățile se întrevedeau.

După constituirea Centrului de Cercetare a Conlucrării Bisericii Ortodoxe cu Armata României „General Paul Teodorescu” cu sediul la Mănăstirea Dintr-un Lemn și editarea periodicului „Misiunea” în anul 2014 s-au făcut pași importanți în cunoașterea vieții și activității generalului Paul Teodorescu, dar și a conlucrării Bisericii Ortodoxe cu Armata României.

Personajul monografiei noastre Paul, în acte Pavel, s-a născut și a crescut în anii copilăriei în familia unui ofițer de cavalerie de condiții materiale modeste. A dobândit, împreună cu frații și surorile prin educația din familie capacitatea de a înțelege și respecta valori morale fundamentale precum iubirea de patrie, prețuirea eroilor neamului, corectitudine exemplară, cinste și credință, evlavie și respect pentru instituția Bisericii și slujitorii ei.

A optat din adolescență pentru o carieră în armată. Mediul militar i-a creat condițiile ideale pentru conturarea și afirmarea personalității sale înzestrată din naștere cu o ingeniozitate creativă rar întâlnită, prin capacitatea de muncă și eficiența deosebită.

Considerat la un moment dat între ofițerii din București „Regele infanteriei”, apreciat la superlativ de către șefii săi ierarhici în Foile calificative anuale, comandant talentat, autor de cărți recunoscute în mediul militar și academic, membru corespondent al Academiei Române și membru titular al Academiei de Științe, diplomat militar de excepție, ministru eficient, generalul Paul Teodorescu și-a îndeplinit creativ funcțiile deținute, a acționat după cum se va vedea pe parcursul lecturii cărții noastre, pentru realizarea de proiecte mari, trainice. Câteva din făuririle sale stau și astăzi în picioare, constituind repere urbaniste deosebite ale Bucureștiului.

Deasupra tuturor, ca o coroană a înfăptuirilor sale s-a așezat statutul special al Mănăstirii Dintr-un Lemn și fila nouă pe care a adăugat-o la hronicul cooperării Bisericii Ortodoxe cu Armata României.

Viața nu i-a fost lină. Schimbările politice l-au afectat. A părăsit armata la începutul regimului Antonescu. În epoca comunistă a fost arestat și condamnat. Lipsit de mijloace minime de existență, lăsat să moară de foame, a luptat cu tenacitate pentru recâștigarea dreptului de pensie. Istoricii care au cercetat și scris despre deceniul patru al secolului XX din istoria României l-au așezat pe Paul Teodorescu între membrii Camarilei regale, creată cu accepțiunea Suveranului din indivizi lingușitori cu interese personale, grup manipulat de metresa sa, Elena Lupescu. Studiul atent al surselor duce la altă concluzie în ce-l privește pe Paul Teodorescu și raporturile sale cu regele.

Cetatea Cavalerilor

Nu am pornit în realizarea „Proiectului Paul Teodorescu” pe un teren gol. Colegi întru Clio au publicat date și concluzii esențiale despre activitatea sa. Ulterior au venit alături de noi și alți colegi. Studiile și documentele adunate în volumul Generalul adjutant Paul (Pavel) Teodorescu (1888-1981). Vocația creativității și publicate în revista „Misiunea” ne-au fost de mare ajutor, facilitându-ne cunoașterea unor aspecte esențiale din activitatea Generalului.

În ce ne privește ne-am îndreptat atenția de la început spre depistarea documentelor esențiale referitoare la activitatea generalului Paul Teodorescu. În primul rând Memoriul său, dosarul de pensie păstrate în Arhivele Militare Naționale, omagiile primite din partea camarazilor și forurilor științifice. În dorința noastră de a-l aduce pe distinsul cititor în compania izvoarelor istorice le-am lăsat să vorbească unde s-a impus, făcându-i parteneri la biografia de față pe autorii care l-au prezentat, apreciat și caracterizat pe personajul nostru. De valoare informativă deosebită sunt și cele două dosare aflate în custodia arhivei Consiliului Național Pentru Studierea Arhivelor Securității (C.N.S.A.S.)

Exprimăm gratitudinea noastră colegilor Silviu Moldovan, Alin Spînu, Cosmina Lăzărescu și Dragoș Sichegia pentru disponibilitatea de a ne semnală și facilita acces la surse arhivistice. Cuvinte de recunoștință avem și pentru conducerea Serviciului Județean Bacău al Arhivelor Naționale ale României.

Cartea de față este ocazionată de împlinirea a 135 de ani de la nașterea generalului Paul Teodorescu și 41 de ani de la trecerea la cele veșnice.

Nutrim, stimat cititor, speranța că la finalul lecturii îl vei cunoaște pe generalul Paul Teodorescu, o excepțională personalitate a Armatei României, cu calități umane deosebite, creștin mărturisitor, care continuă peste ani, de la Mănăstirea Dintr-un Lemn, lucrarea sa strângând anual cercetători, monahi și monahii, militari, pelerini, sporind prin zidirea sa conlucrarea istorică dintre Oștire și Biserica Ortodoxă.

**Prof. univ. dr. Valentin Ciorbea,
Membru titular al Academiei Oamenilor de Știință din Români**

- Va urma -

asa părintească din Bacău

Familia și copilăria

În ajunul prăznirii în Biserica Ortodoxă a Sfinților Petru și Pavel (29 iunie), pe 28 iunie 1888, în casa familiei căpitanului de cavalerie Gheorghe Teodorescu din Bacău, str. Grivița Roșie, nr. 15 (astăzi) era agitație și multă emoție. Soția, Antoaneta, a intrat în travaliu. Era a treia naștere. De îndată a fost chemată moașa Tecla Dujeneasca și cei doi frați ai mamei. Tatăl era plecat în misiune militară.

La ora 15 a venit pe lume un băiețel. Surpriza a continuat. După o jumătate de oră s-a născut și o fetiță,

deci gemeni. Numărul copiilor în familia Teodorescu a sporit la patru, trei băieți și o fată. Părintele a fost anunțat printr-o telegramă „*Sosit fată-băiat*”.